

käytäntöön vietynäkään tämä ei aiheuttaisi mitään ylivoimaisia vaikeuksia ravintoloille. Sen sijaan sillä, että edustusmenojen verovähennyskelpoisuus kauttaaltaan poistettaisiin, olisi varmasti merkitystä ravintoloiden kannattavuuden osalta.

— Olen joskus aikaisemminkin esittänyt näkemyksenäni, että ensimmäisessä vaiheessa edustusmenojen verovähennyskelpoisuus voisi poistua Alkon myymälöistä hankitun alkoholin osalta, sen alkoholin, joka hankitaan käytettäväksi yritysten omissa koulutus- tai edustustiloissa. Jos näin tapahtuisi ja samanaikaisesti ei puututtaisi ravintoloissa tapahtuvan edustamisen verovähennyskelpoisuuteen, tämä päinvastoin tukisi ravintoloita.

Ero mainonnan ja asiatiedon välille

Komitea lähtee siitä, että alkoholin mainoskieltoa jatkettaisiin. Tiedämme, että kieltoa rikotaan tahattomasti tai kierretään tietoisesti. Rajatapauksia ovat joidenkin lehtien viiniklubit. Tietoista mainoskiellon kiertämistä sen sijaan on I-pilsnerin

mainostaminen televisiossa ja lehdis-sä. Keskusteltiin tästä komiteassa ja harkittiin joitakin sellaisia toimia, joilla mainoskiellon kiertämiseen voitaisiin puuttua?

— Asiasta ei keskusteltu paljokaan siitä syystä, että alkoholin mainoskieltoa ja mainonnan säännöksiä käsittelevän sosiaali- ja terveysministeriön asettaman työryhmän pitäisi keväällä saada mietintönsä valmiiksi. Komitean kannanotto on yleinen ja rakentuu sille ajattelulle, että kun pyritään alkoholin kulutuksen hillitsemiseen, siihen sopii erittäin huonosti alkoholin vapaa mainostaminen. Yksityiskohtaiset ratkaisuehdotukset tulevat mainos-työryhmästä.

Miten itse kommentoisit pilsnerin mainontaa?

— Kyllä siinä on kyseessä aivan selvä mainontasäännösten kiertäminen, ja siihen pitäisi löytää jokin ratkaisu. Olen henkilökohtaisesti samoin perustein kuin komiteakin sillä kannalla, että alkoholin mainontaa ei meillä tulisi sallia. Mutta olen samalla sitä mieltä, että pitäisi yrittää löytää sellaiset pelisäännöt, joiden avul-

la alkoholin mainonta ja asiallinen informaatio voidaan erottaa toisistaan. Tässä suhteessa tämä oluen mainonta ei ole kovin rohkaiseva esimerkki.

Tutkimuksella suuri paino

Joissakin kommenteissa on asetettu kyseenalaiseksi komitean mietintöön sisältyvä ajatus suomalaisten humalahakuisesta alkoholin käytöstä. Lähtikö komitea tässä väärästä olettamuksesta?

— Tältä osin komitea perusti mietintönsä olemassa olevaan alkoholitutkimukseen ja sen tuloksiin. Niissä on tullut vahvasti esille se, että suomalaisessa alkoholin käytössä humalahakuisuudella on aikamoinen osuus. Kaiketi näissä tutkijoidenkin käsityseroissa on pitkälti kysymys siitä, että keskiarvoluvut kertovat niin vähän, jolloin kysymys on siitä, missä määrin mitään asioita painotetaan. Mutta komitean mietinnössä kyllä, niin kuin komitean kokoonpanostakin voi päätellä, tutkimuksella oli aikamoinen painoarvo.

Jorma Hentilä

EY-yhteistyö ei esteenä itsenäiselle alkoholipolitiikalle

Useimmissa Euroopan maissa pohditsellaan, mitä seurauksia EY:n sisäisestä yhdistymisestä on alkoholipolitiikalle. Myös Pohjoismaissa asiasta on keskusteltu lähtien siitä, että Pohjoismaat pyrkivät kehittämään taloudellista yhteistyötä Euroopan yhteisöjen kanssa. Keskustelijasta riippuen yhdistymisen joko pelätään tai toivotaan aiheuttavan suuria muutoksia Pohjoismaiden alkoholijärjestelmään.

Mutta missä hengessä neuvotteluja EY:n kanssa käydään? Mitä ajattelevat alkoholipolitiikkamme tulevaisuudesta ne, jotka istuvat neuvottelupöydässä?

Saadaksemme tästä kuvan olemme haastatelleet apulaisosastopäällikkö Antti Satulia ulkoasiainministeriön kauppapoliitti-

selta osastolta. Hän on mukana valmistelussa asioita Suomen EFTA/EC-seuran-tatoimikunnalle.

Kauppapoliittinen näkökulma hallitseva

Mikä näkökulma on valmistelutyössä tällä hetkellä hallitseva? Onko se kauppapoliittinen, laajemmin elinkeinopoliittinen, työllisyyspoliittinen vai jokin muu?

— Työn lähtökohta on ollut voimakkaasti kauppapoliittinen. Ne kysymykset, jotka ovat tulleet esille, ovat suurimmaksi osaksi liittyneet vapaakaupan täydellistämiseen. Vi-

me vuoden aikana ovat neuvottelut laajentuneet myös kysymyksiin, jotka koskevat palveluiden ja kaupan vapauttamista, pääomaliikkeitä ja laajasti ottaen ihmisten liikkumisen helpottamista yli rajojen.

Osallistuminen yhdistymiseen johtaa siihen, että joudutaan muuttamaan kansallista lainsäädäntöä ja alemman tason säädöksiä. Kuinka pitkällä tähtäimellä näitä kysymyksiä on mietitty? Onko mukana ollut myös hyvinvointivaltion näkökulma ja onko sosiaalipoliittisia kysymyksiä käsitelty? Nehän ovat olennaisia ajatellen työvoiman liikkuvuutta.

— Nämä näkökohdat eivät ole varsinaisesti vielä tulleet ajankohtaisiksi tässä työssä. Sosiaali- ja terveysministeriö on mukana valmistelussa näitä kysymyksiä. Peruslähdekohtana on kuitenkin se, että olemi-

nen mukana tässä prosessissa ei saa vaarantaa suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan saavutuksia. Toisin sanoen yhdentyminen ei saa johtaa siihen, että antaisimme periksi sosiaalipoliittisissa tavoitteissamme, puhumattakaan siitä, että se johtaisi jo luotujen järjestelmien purkamiseen. Tämä käy selvästi ilmi hallituksen selonteosta eduskunnalle viime marraskuussa.

— Me emme ole harmonisoimassa suomalaista yhteiskuntaa jonkinlaiseksi keskiarvoeuroyhteiskunnaksi. Haluamme olla luomassa yhtenäistä länsieurooppalaista markkina-aluetta siinä tahdissa, kuin EY:n sisäiset markkinat vapautuvat. Tällä markkina-alueella eivät eri osapuolten määräykset ja järjestelmät välttämättä ole identtisiä — ei ole tarkoitus harmonisoida harmonisoinnin vuoksi —, mutta eri maiden läinsäädännön olisi oltava sovittavissa yhteen niin, että erot laeissa ja määräyksissä eivät aiheuttaisi ylenmääräisiä kaupan tai ihmisten liikkumisen esteitä.

Suomen osalta tilanne on kuitenkin se, että EY-alueen ja Suomen välille jää raja, joka koskee niin kauppaa, pääomaliikkeitä kuin ihmisiäkin.

— Kyllä, mutta sitä rajaa voidaan madaltaa niin, että sen yli on helpompi liikkua.

Mikä on alkoholipoliittikkaa, mikä kauppapolitiikkaa?

Alkoholipoliittikka on olennainen osa yhteiskunnan hyvinvointikysymyksiä. Ruotsin, Norjan, Islannin ja Suomen alkoholijärjestelmät poikkeavat ratkaisevasti EY-maiden järjestelmistä, onhan näissä Pohjoismaissa alkoholimonopoli. Onko oletettavissa, että näistä järjestelmien eroista aiheutuu ongelmia, esimerkiksi sellaisia, että EY:n taholta kohdistuu Suomeen alkoholijärjestelmän muuttamispaineita?

— Minulla on sellainen vakaa käsitys, että meillä on jatkossakin hyvin vapaat kädet oman alkoholipoliittikkamme muovaamiseen. Mutta silloin meidän täytyy ehkä vetää selvä raja siihen, mikä on monopolin ja hintaaseen käyttämistä alkoholipoliittikan ja terveyspolitiikan välineenä, ja rajoitua siihen. Jos monopolin avulla

tai veropolitiikalla esimerkiksi diskriminoidaan joitakin tuotteita ja jokin ulkoinen tahoo katsoo sen loukkaavan omia etujaan, silloin voidaan perustellusti väittää, että tarkoitus on muu kuin alkoholipoliittinen.

Toisin sanoen jos esimerkiksi ulkomaisten rypäleviinien ja kotimaisten marja- tai hedelmäviinien verotuskohtelu on erilaista, onko se esimerkiksi tällaisesta diskriminoinnista?

— Kyllä, minusta tämä on esimerkki sellaisesta toimenpiteestä, jolla pyritään muihin kuin alkoholipoliittisiin päämääriin.

Verokysymykset vaikeita EY:lle

Ovatko varsinaiset alkoholipoliittiset kysymykset ylipäänsä olleet tähän mennessä esillä keskusteluissa EY:n kanssa?

— Eivät ole olleet. EY:n sisäisistä keskusteluista en osaa sanoa, mutta EFTA:n ja EY:n välisissä keskusteluissa niitä ei ole käsitelty. Niistä ei ole erityisesti keskusteltu myöskään pohjoismaisten EFTA-maiden kesken, ei ainakaan kauppapolitiittisissa yhteyksissä. Kysymystä ei ole koettu niin ajankohtaiseksi, että olisi tarvetta valmistella yhteistä puolustuslinjaa.

Kun Tanska liittyi EY:hyn, viinien vero laski vuonna 1973 neljä viidesosaa ja viinin kulutus nousi vuodessa 45 prosenttia. Eikö meillä ole pelättävissä yhtä dramaattisia vaikutuksia, kun Suomi yhdentää talouttaan EY:hyn?

— Tanska meni EY:n jäseneksi, mutta meillä on paljon rajoitetummat tavoitteet. En usko, että meiltä edes vaaditaan tällaisia verotuksen muutoksia.

EY:n sisällä pyritään yhtenäistämään verotusta, myös alkoholiveroja. Ennen kaikkea Tanskan, Irlannin ja Ison-Britannian osalta alkoholiverojen yhtenäistäminen merkitsisi aika jyrkkiä muutoksia nykykäytäntöön. Onko oletettavissa, että EY:n sisällä päästään, kuten on ajateltu, yhtenäiseen alkoholin verotukseen vuoteen 1992 mennessä?

— Tavoite on erittäin kunnianhimoinen. Tänä päivänä tiedämme, että nämä kysymykset ovat niitä asioita, joissa EY on jäljessä aikataulusta. Verotusasiat ovat niin vaikeita, että ne kaiken todennäköisyyden mukaan

jäävät ratkaistaviksi aivan viimeisinä. Ja koska alkoholiverotus sitä paitsi on verokysymyksenä vaikeimpia, mutta ei erityisen tärkeä, en oikein usko, että tämä ongelma olisi selvitetty vuoteen 1992 mennessä, vaan se jää ratkaistavaksi myöhemmin.

Sehän tarkoittaa myös sitä, että mahdolliset vaatimukset Suomen verojärjestelmän muuttamisesta siirtyvät tulevaisuuteen?

— Käsitykseni on, että Suomen sisäinen alkoholiverojärjestelmä voidaan niin kauan, kuin veroja käytetään puhtaana alkoholipoliittisena toimenpiteenä, rakentaa riippumatta siitä, mitä järjestelyjä EY:n kanssa tehdään. Minusta on täysin perusteltua katsoa, että verotuksen taso on meidän itsemme ratkaistavissa, kunhan veroja ei käytetä kaupallisten etujen ajamiseen.

Toisin sanoen EY:n kanssa pitää päästä sopimukseen eri juomalajien keskinäisestä verotuskohtelusta, mutta verotuksen taso jää itse määrittäväksi.

— Kyllä, periaatteena tulee olla, että vero kohtelee neutraalisti eri juomalajeja. Yksi ongelma saattaa tulla siitä, jos olutta ja viiniä pidetään toistensa vastineina ja väitetään, että hintapolitiikkamme suosii kotimaista olutta tuontiviinien kustannuksella. Mutta jostain varmaan löytyy tasapaino tässä kysymyksessä.

Tuntuu kuitenkin siltä, että terveyspoliittisesti perustellun hintapolitiikan erottaminen muita tarkoituksia palvelevasta hintapolitiikasta ei ole mitenkään ongelmatonta, kun kysymys on alkoholista. Viinien suuri ylituotanto EY-maissa aiheuttaa aktiivisen pyrkimyksen lisätä viinien vientiä mm. Pohjolaan. Onko tämä ollut havaittavissa tähänastisissa neuvotteluissa?

— Ei ole näkynyt mitään merkkejä siitä, että Suomea vaadittaisiin muuttamaan hintapolitiikkaansa. Sitä vastoin jotkut maat ovat valittaneet, että Alko ottaa nihkeästi heidän viinejään myytäväksi.

Jos kaupan rajoituksia höllennetään, missä määrin silloin ylipäänsä on mahdollista päättää, mitä alkoholia tuomme ja mistä, ilman, että se voidaan tulkita diskriminoinniksi?

— Valtiolla ei ole monopolia muiden tuotteiden osalta, vaan kuluttaja

päättää, haluaako hän tiettyjä tuotteita vai ei. Toisaalta esimerkiksi monopoli on neuvottelukysymys, ja siinä tullaan päätösvalta pitämään suomalaisissa käsissä.

Vaatimuksia Alkon jakamisesta?

Onko alkoholimonopolia vastaan mahdollisesti olemassa muuta kritiikkiä sen lisäksi, että epäillään sen verotuksellisesti suosivan kotimaista tuotantoa?

— Toinen kritiikin aihe on se, että Alko samalla, kun se on jakelumonopoli, myös valmistaa alkoholijuomia. Voidaan saattaa kysymyksenalaiseksi, asettaako jakelumonopoli, jolla on omaa tuotantoa, omat tuotteensa ulkoa ostettavien edelle.

Voiko tämä johtaa ulkoisiin paineisiin, jotka vahvistavat Suomessa ilmeneviä pyrkimyksiä jakaa Alko kahdeksi yhtiöksi?

— Se on mahdollista. Kysymys on siitä, katsommeko, että on alkoholipoliittisesti välttämätöntä pitää valmistus ja jakelu samassa yhtiössä.

Tähän saakka sitä on perusteltu nimenomaan alkoholipolitiikalla.

— Haluan vielä kerran korostaa, että monopoli sinänsä, niin kauan kuin se palvelee kansanterveydellisiä tarkoituksia, on täysin mahdollinen EY:n sisällä.

Veroton alkoholi

Toinen kysymys, josta Pohjoismaissa on keskusteltu vilkkaasti, on alkoholien verottoman myynnin tulevaisuus.

— Tässä jos missään täytyy tehdä ero meidän ja EY:n välillä. Näen täysin loogisena sen EY:n sisäisen ajattelun, että veroton myynti lopetetaan, kun tavoitteeksi on asetettu rajojen poistaminen. Psykologisessa mielessä veroton myynti korostaa rajoja: kun mennään toiselta tullialueelta toiselle, on siinä välissä veroista vapaa alue. Meillä ei ole päämääränä yhdyntä mihinkään tullivöyhykkeeseen, vaan pidämme rajat voimassa. Siksi verottoman myynnin lopettaminen ei kytkeydy yhdyntymiin EY:n markkinoihin.

— Toinen asia sitten on, että tämä

Kuva: Kalervo Koski

kysymys on EY:n sisälläkin vaikeasti ratkaistavissa — se koskee niin suuria taloudellisia etuja.

EY aseena sisäisessä keskustelussa

Ruotsissa on korostettu, että alkoholipolitiikka on suurimpia ongelmia kehitettäessä yhteistyötä EY:n kanssa. On arveltu, että EY asettaa kysyenalaiseksi koko alkoholijärjestelmän. Onko tämä virheellinen ja turha pelko vai haavekuva?

— Mielestäni alkoholipolitiikan tulevaisuudesta Ruotsissa käytävä keskustelu on luonteeltaan lähinnä sisäpoliittista. Siinä EY:tä käytetään argumenttina sisäisessä keskustelussa, jonka taustalla on taloudellisia ja muita intressejä.

Voisiko Suomessa nähdä jotain vastaavaa, toisin sanoen, että vaatimuksia, joita EY:n oletetaan tai toivotaan esittävän, käytettäisiin argumentteina suomalaisessa keskustelussa?

— En pidä ollenkaan pois suljettuna sitä, etteikö tällaista keskustelua syntyisi meillä 90-luvulla. Mutta ennen kaikkea arvelen, että kun matkustaminen lisääntyy ja alamme tuntea itsemme nykyistä enemmän eurooppalaisiksi, ryhdytään keskustelussa esittämään esimerkkejä siitä, miten asiat on järjestetty muissa maissa, ja kysymään, miksi emme myös voisi kokeilla samaa.

Onko tästä keskustelusta tehtävä se johtopäätös, että integroituminen EY:n suuntaan ei ole suurena uhkana Suomen itsenäiselle ja omaleimaiselle alkoholipolitiikalle, vaan että pikemminkin sisäiset tekijät aiheuttavat muutospaineita alkoholipolitiikkaa kohtaan?

— Kyllä. Se on ainakin minun käsitykseni. Vaikkeudet, jos niitä syntyy, ovat enemmänkin teknisiä luonteeltaan, enkä näe mitään suuria ongelmia itsenäisen alkoholipolitiikan harjoittamiselle Suomessa.

Kerstin Stenius — Jorma Hentilä